

El lleure

Jordi S. Carnera

Gent ballant al Centre Cívic Sant Narcís, el febrer del 2000.

Catorze quadres inconnexos entre l'envelat i la discoteca

MIQUEL TORNÀ

Les tavernes, els cafès i els casinos. La brisca, la manilla i el canari. El *foot-ball*, les sardanes i els balls de saló: pasdobles, tangos, xotis, xarleston i foxtrot. El cinematògraf: pel·lícules russes i films americans. Les festes majors. La Setmana Santa. Els caçadors i els excursionistes. La ràdio, la televisió i els tocadiscs. Les sueques i els primers bikinis. Els carnivals. Les llars de jubilats. Els mòbils i les webs. Les macrofestes i les pastilles. L'alcohol del cap de setmana.

Quadre 1.

Rostres satisfets passejant amunt i avall, amunt i avall

El desastre colonial no ha sumit el país en una tristor generalitzada. Tot al contrari, l'alleujament predomina entre la població. Al poble les coses van força bé, la indústria exporta, els treballadors cobren un bon sou per vuit hores de treball i les dones s'han fet un lloc a la indústria. La guerra europea encara tardarà uns anys a desballestar-ho. Aquest estat d'ànim positiu es reflecteix a la cara dels ciutadans que aprofiten les últimes hores d'aquesta tarda de diumenge per desfilar passeig amunt, passeig avall fent la volta pel carrer de la Rutlla. Els joves van per grups separats, les noies al davant, acompanyades de les mares o alguna germana més petita, i els joves al darrere, fent brometes i esperant alguna mirada o algun gest. També s'hi veuen famílies completes, algunes, poques, amb la mulata portada del Carib que arrossega el cotxet i la mainada, tota una novetat. La canalla, els autèntics reis del carrer, juguen a *bolilles*, a *bèlit* o amb la baldufa, s'empaïten i s'esbatussen i, quan se'n cansen, es remullen els peus a la platja. Algunes dones han tret al carrer la fusta de cosir i quatre cadires per jugar a la brisca i repassar tot aquell que se'ls posi per davant.

Les tavernes, els cafès i els dos casinos, el menestral i el dels senyors, estan plens a vessar. Alguns juguen a cartes, la manilla o el canari de pocs calés; altres es limiten a fer-la petar davant d'un got de vi, un vaset d'anís, un rom o una gasosa ozonitzada, una de les novetats de la temporada. Es beu, però no es pas un país d'alcohòlics. Hi ha els borrarxos habituals —els de vi acostumen a ser més pacífics que els de licor— són més aviat discrets, no com a Suïssa, on el doctor Forés fa poc que demanava al govern que s'habilitessin uns vagons especials en els trens

La festa de l'Arbre de Maçanet de la Selva, l'any 1918.

del diumenge a la tarda per poder encabir-hi els borrarxos i que d'aquesta manera no molestessin la resta de passatgers. Un col·lega li va contestar que el més adient seria habilitar un vagó especial per a la poca gent serena que hi viatjava.

A la tarda hi ha hagut partit de *foot-ball* entre el *team* local i el de la capital: és un esport acabat d'arribar però que està guanyant aficionats i practicants amb una rapidesa impressionant. Després s'han ballat sardanes al passeig, animades per una de les dues orquestres de la població, i a la nit, abans no comenci el ball al Casino, n'hi haurà una altra sessió. Les ballades nocturnes són un dels entreteniments que ha facilitat l'arribada de l'electricitat. L'altra és el cinematògraf. Ja fa tres anys que és va instal·lar una petita xarxa d'enllumenat elèctric als principals carrers de la ciutat. Les làmpades d'arc voltaic varen substituir la il·luminació de gas, que feia mala olor, una llum més aviat escassa i era molt perillosa.

El cinematògraf ha estat el gran espectacle d'aquests darrers mesos. Hi ha una sessió el dissabte a la nit i dues el diumenge, tarda i nit. El diumenge a la tarda s'omple d'homes, dones i criatures que gaudeixen amb les patacades dels herois del cine mut i es posen a somiar amb les lànguides mirades de les vedets. És un guirigall. Els més afeccionats prefereixen les sessions de nit, on a més de gaudir tranquil·lament de l'espectacle fumant un bon cigar, poden demanar qualsevol beguda al cambrer de la sala. Un quintet de músics acompanya les pel·lícules. Els dies més assenyalats, entre pel·lícula i pel·lícula l'empresa contracta una companyia de *varietés* que interpreten les cançons de moda.

Ja fa uns quants estius que cada diumenge hi ha ball al casino menestral. És el moment més esperat per les jovenetes i, sobretot, per les seves mares. Les dones es passen la setmana entre la fàbrica i les feines de casa, i el ball del casino és la seva única oportunitat de fer vida social. Amb l'ex-

cusa d'acompanyar les nenes es converteixen sovint en les protagonistes de la festa. Es ballen polques, pasdobles, llancers i alguns altres balls amb nom estranger. El rei però, continua sent el vals, les creacions de Johann Strauss —un músic que, per cert, no sabia ballar—. Quan el casino tanca les portes i la gent, tot xino-xano, torna cap a casa embolicada amb la flassada groguenca de les làmpades d'arc voltaic, arriba l'hora de ca l'Adriana, ca la Neus o la Mamà, les tres cases de putes, de barrets, senyorettes o *manoles* que es mantenen actives i entretenen la població. L'Adriana i la Mamà són més senzilles, més econòmiques, més a l'abast dels treballadors de les fàbriques. Ca la Neus és altra cosa. Canyella fina. És coneguda a tota la província i atreu gent de les poblacions més allunyades. De ca la Neus el primer que impacta és la decoració i el mobiliari. Després, el preu. La presentació, com assegura la gent que la visita, és molt bona, amb velluts de colors vius, vermells i granatosos, per tot arreu, catifes de qualitat i miralls i cornucòpies que retornen imatges que més d'un s'estimaria més no veure. Les noies, no cal dir-ho, estan a l'alçada de l'escenografia i la seva higiene està garantida. La higiene dels tres prostíbuls la garanteix l'Ajuntament amb la visita setmanal del metge que revisa l'estat del personal.

Les mestresses són les mes interessades a donar garanties sanitàries als clients. Els hi va el negoci. Si algun client agafa una malaltia venèria no dubten a afliuixar els diners que fan falta per tancar la qüestió.

Al poble no se'n fa ni de més ni de menys amb la qüestió de les putes. El qui vol i pot hi va, i el que no va fent la seva. Per als joves és un lloc d'aprenentatge i per als casats una distracció, l'única oportunitat d'esbravar certes energies. Si hi ha algun lloc on els homes poden fer córrer la fantasia i practicar el sexe d'una forma més esportiva és el bordell. Les

dones, no tenen ni aquesta possibilitat. Els joves les freqüenten els caps de setmana i en surten cantant, cridant i empaïtant el sereno. Els casats hi van entre setmana, d'una manera més discreta, menys sorollosa

Quadre 2.

Unes festes completes, amb almoïna per a pobres, malalts i presos

A la part alta del cartell, envoltat de motius florals, hi ha l'escut de la ciutat. Al costat esquerre hi veiem un fons de decoració floral impresa en color groc que recorre el text per sota. Al costat de l'escut, el nom de la ciutat, i a sota, el de la patrona i una sèrie de dies, del 7 a l'11, de la segona setmana de setembre. Tant l'estil del cartell com el tipus de lletres encaixen amb això que ara anomenem el modernisme.

Les festes vénen animades. En això coincideixen tots els diaris. La ciutat viu relativament bé i la guerra europea, que està a punt d'esclatar, encara millorarà la sortida del tèxtil. Després ja vindran els aldarulls. Aquest any, però, les festes són molt especials, ja que fa poc més de deu mesos que s'ha inaugurat l'últim tram del ferrocarril que uneix la ciutat amb la capital, tot un esdeveniment social que concentrarà molta gent de fora.

S'anuncia un tritlleig (repic) de campanes per a les dotze del dia set. A la tarda hi haurà un repartiment d'almoïna als pobres, malalts i presos seguit d'una passada dels nans, gegants, cavallins i banda municipal. Les exhibicions públiques de la faràndula són dels actes amb més predicament d'aquestes festes, seguits amb entusiasme tant pels grans com pels petits.

Després de les solemnes completes, amb presència de les excel·lentíssimes autoritats de la ciutat, hi haurà ballada de sardanes, il·luminacions i diverses funcions teatrals al Teatre Principal a càrrec de la companyia de

Cartell de la Festa Major d'Olot de l'any 1917

la Margarida Xirgu, una actriu amb un gran renom d'ençà que va estrenar *La reina jove*, d'Àngel Guimerà, fa poc més d'un any.

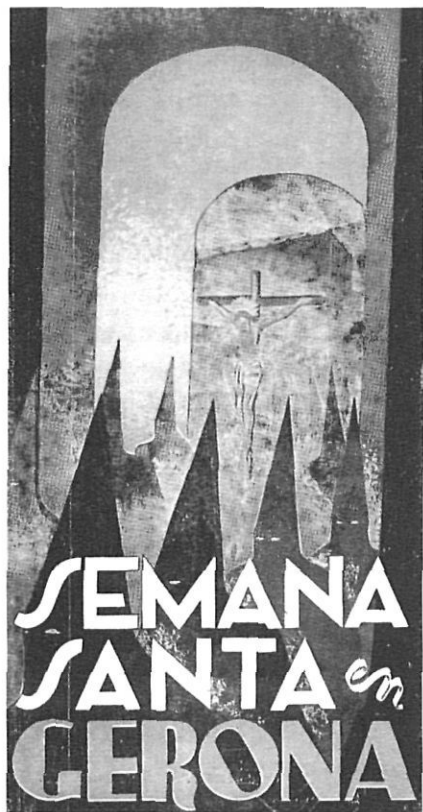
Les il·luminacions de les places i carrers principals encara són motiu d'encantament i celebració, tot i que ja fa gairebé una dècada que es va instal·lar la primera xarxa d'enllumenat públic a través de sistema elèctric.

A la matinada del dia 8 hi haurà l'albada, amb la banda municipal i la del regiment d'infanteria d'Àsia de Girona. Unes hores més tard, ballada de sardanes, exhibicions de balls típics

i concurs de sardanistes, tot això abans de l'ofici solemne que es celebrarà al migdia. Després d'un dinar tan abundant com el d'ahir, els ciutadans que decideixin sortir de casa podran gaudir d'una digestió tranquil·la amb un concert de sardanes. Cap al tard hi haurà una processó general, i després de sopar les il·luminacions, les funcions teatrals i els balls tornaran a concentrar la gent en els diversos carrers i locals socials de la ciutat.

Del programa per al dia 9 cal destacar el XXIII Certamen Artístic-literari, un acte que congrega molta gent de fora, i més un any com aquest, amb enllaç directe per ferrocarril. Més sardanes a l'hora del vermut, i després del dinar, concert, seguit d'una Gran Corrida de Novillos amb primeres figures de la tauromàquia nacional. Després de les sessions de ball als diferents locals socials hi haurà, a les 9 del vespre, el

Cartell de la Setmana Santa de Girona, de l'any 1946.

Hoquei femení sobre patins a la pista de la piscina de Girona, l'any 1938.

Ball Pla, un esdeveniment molt arrelat on participa la flor i nata de la ciutat («Aviso importante. Serà preciso para asistir al Ball Pla usar traje i sombreros negros. Se prohíbe la asistencia a los menores de doce años»). Tot i que fa uns anys uns anarquistes van intentar boicotejar-lo amb explosius, la majoria de la gent de la nostra ciutat s'identifica plenament amb aquesta desfilada, amb aplaudiments entusiàstics al llarg de tot el recorregut i comentaris inacabables sobre l'elegància dels uns i la poca traça dels altres.

Si tot va bé el Ball Pla acabarà cap als volts de les onze, i els participants i espectadors podran gaudir tot seguit amb un magnífic castell de focs artificials, que donarà pas a una altra nit de ball, tant en el Teatre Principal com a les diferents societats.

L'últim dia de la festa destina bona part del matí als jocs de cucanya per a la canalla. Tornaran les sardanes i l'ofici, i a la tarda, l'acte més esperat serà la segona *corrida de novillos*, amb uns mestres de la tauromàquia diferents dels del dia anterior i dels quals es donaran més detalls en cartells i programes. Trisagi, més il·luminacions, més sarda-

nes, funcions teatrals i balls completaran els actes festius del penúltim dia. L'endemà, com a cloenda de les festes i per respectar el cansament general que arrossega la majoria de la població, els actes seran més senzills, amb una audició de sardanes al Firal, la tornaboda general de final de festa i més sardanes al vespre per acabar amb la il·luminació dels jardins del Parc.

Tot i que els partits de *foot-ball*, habituals en els pobles de la costa, encara no formen part dels actes tradicionals de les festes de les poblacions de l'interior, a partir d'aquest any, a causa de la constitució de dos clubs destinats a aquesta mena d'esport, l'Sport Club i el Deportiu —tots dos d'una clara militància carlina—, el futbol començarà a fer-se habitual per aquestes festes i durant la resta de l'any fins a convertir-se en l'activitat lúdica predilecta de la població. També hi haurà una carrera ciclista i al Saló Ideal Park s'hi faran funcions de cinematògraf i espectacle de varietès. Les sessions de ball, els concerts i les innombrables audicions de sardanes estaran animades per La Principal de Sant Feliu de Pallerols, La Principal Olotina, La Farnense, la banda municipal i la del regiment d'Àsia.

Quadre 3. Pioneres. La primera florida

Recordo perfectament l'enrenou que es va crear a casa el dia que els vaig dir que volia estudiar, que havia decidit matricular-me a la Normal. Em tenien reservada la feina a la botiga de mobles del pare i això els trencava els esquemes. No era gens habitual que les noies estudiéssim. Va ser després, amb la proclamació de la República, que es va començar a parlar de l'alliberament de les dones, la llibertat sexual i altres coses per l'estil. Es va produir com una mena de despertar general, com si una alenada d'aire fresc hagués entrat de sobte en una habitació vella i resclosida.

Recordo que el que més em va impactar quan vaig començar els meus estudis de magisteri va ser la separació entre homes i dones que hi havia a les aules. D'altra banda l'ambient era magnífic, i les ganes de treballar, enormes. Teníem la idea difusa i, potser, massa pretensiosa que estava a les nostres mans treure

Marxa dels 40 km, de Banyoles, l'any 1983.

Catalunya i Espanya del retard històric que arrossegaven i poder-nos dir de tu amb els països més avançats d'Europa. La voluntat pedagògica dels professors i alumnes de magisteri era fenomenal.

Jo tenia un *nòvio* des dels 16 anys o potser d'abans, això no ho recordo

gairebé. Ell va ser fonamental a l'hora de decidir-me per l'emancipació i posar-me a estudiar. Teníem la idea que formàvem part de l'avantguarda, una avantguarda destinada a canviar el rumb de la història. De tant en tant, ens reuníem amb un grup d'intel·lectuals a la Devesa —poetes, escriptors, pintors, estudiants...— per parlar de literatura, d'art i de política. Ens ho passàvem molt bé. Ens passàvem moltes hores Rambla amunt i Rambla avall, passejant i parlant.

Recordo que vaig ser una de les fundadores del grup excursionista. De fet, com que érem tan poques les noies que ens movíem, ens cridaven de tot arreu i participàvem a totes les activitats. Això ho veig més clar ara que en el seu moment. La gent del Grup ens tractava força bé, tot i que de noies només érem tres o quatre. Hi havia les bromes habituals, però com que jo ja tenia *nòvio* n'estava més al marge. Preníem l'autobús i anàvem a Tarragona, a Montserrat a Camprodon o allà on convingués. Jo era una noia força atractiva, fins i tot em van escollir *miss* ciutat en un concurs organitzat per un diari local. A banda de la sacada d'honor en algun partit

Onze homes i una dona a la Molina, l'any 1932.

S. Martí

Festa dels 500 números del setmanari "Presència", a Girona, l'any 1977.

de futbol, la cosa no tenia més implicacions. El fet és que no hi havia tornat a pensar més. El que recordo perfectament és l'enrenou que es va organitzar a la ciutat el dia que vam decidir amb la meua germana i una amiga anar a banyar-nos a la piscina. Va ser tot un esdeveniment rodejat d'un cert escàndol. Feia pocs mesos que s'havia inaugurat la instal·lació i érem les primeres noies que es veien en vestit de bany en un lloc públic de la ciutat. Hi havia homes de molt bona posició que venien a la piscina especialment per veure'ns. A la meua germana, que era molt bona nedadora, tot això no li feia ni fred ni calor, però a mi més aviat m'amoïnava. Fins i tot algú li va dir a la nostra mare que anava expressament a la piscina per veure les cuixes de la seva filla.

Ja he dit que passejar per la Rambla era el nostre principal entreteniment. També m'agradava el cinema, sobretot el d'avantguarda que es feia en el període republicà. Hi anava gairebé cada diumenge, i si podia també el dissabte. Com que era, afortunada-

ment, filla d'una família burgesa, benestant, amb fàbrica i botiga, no havia d'ajudar a les feines de casa i podia dedicar molt de temps a activitats lúdiques. Em van impressionar especialment algunes pel·lícules russes, com *El cuirassat Potemkin* o *La mare*, i alguna altra com la sueca *Èxtasi*, que va provocar un veritable escàndol entre la gent benpensant de la nostra ciutat.

La sexualitat era un tema tabú. Nosaltres, el meu *nòvio* i jo, tot i que ens consideràvem de l'avantguarda, vam portar les nostres relacions pel camí de la més estricta formalitat.

Recordo, però, que es palpava una voluntat de canvi. Ens sabíem de memòria els poemes de García Lorca, especialment els més provocadors, com el de *la casada infel*: «La llevé al huerto creyendo que era doncella y resultó que tenía marido». Oi que deia alguna cosa així? També llegíem altres coses: Blasco Ibáñez, Pío Baroja...

M'agradava molt ballar, moltíssim. Amb en Dídac, el meu *nòvio*, anàvem els diumenges al Centre Republicà. Ballàvem el pasdoble, tango, xotis i

si s'esqueia fins i tot algun xarleston o un foxtrot. Pobre Dídac, va morir tan jove... A l'estiu, recordo que agafàvem el tren i ens desplaçàvem fins als pobles de l'entorn on hi havia festa major. Ballar a l'envelat també ens agradava. Mare de Déu, la quantitat de sardanes que havia arribat a ballar als jardins de la Devesa! Tot això, però, es va acabar ben aviat.

Quadre 4. Els anys de la caspa

Després van arribar els anys de la gana, la misèria, la tuberculosi i el tifus. Els anys casposos, avinagrats i tristos del racionament. A algú li pot semblar obscè parlar de diversions en els anys de la postguerra, però la gent intentava satisfer aquesta necessitat com ho intentava amb qualsevol altra. Van arribar els militars i els bisbes, el clero triomfant. Les sotanes més intransigents van intentar cobrir amb un vel negre qualsevol manifestació d'alegria, de reconciliació amb la vida. La Setmana Santa, amb les seves

vetlles, va passar a ser la referència festiva per excel·lència, dies de silenci i contrició. Dies de por.

Per més que es tanquin portes i finestres, sempre queda una escletxa per on penetra un raig de llum. Ben aviat es van recuperar les festes majors i, tot i la posició germanòfila del règim franquista, el cinema americà va envair les cartelleres gironines.

El 1944 ens trobem Gary Cooper i Claudette Colbert a *La octava mujer de Barba-Azul*, i Spencer Tracy a *Esta mujer es mía*, al Coliseo Imperial. Els noms de Korda, Cukor i Hitchcock es van fer familiars als gironins, almenys als de la capital. Entre notícies dels desastres dels aliats («Arma secreta en acción. Aviones sin piloto bombardean Inglaterra»), trobem l'anunci de la III Festa del Pedal, organitzada pel GEiEG, i per al dijous 19 de juny d'aquell mateix any 1944 s'anuncia una selecta sessió de ball a la Piscina a càrrec de l'Orquesta Ferrer y su Vocalista Salarich. L'entrada és d'1 pesseta per a les senyores i de 3 per als senyors.

Quatre dies més tard, al mateix indret, hi ha una audició de sardanes amb el que queda de l'As d'Anglès. Encara que per a molts pugui tenir

connotacions catalanistes, la sardana es manté perquè, tal i com assenyala el cronista que cobreix la festa de Sant Antoni de Salt, «la típica danza és la diversión pura y sana de los jóvenes de esta localidad». Si no resultava políticament del tot correcta, moralment era impecable.

La coqueteria no es perd del tot, i s'anuncia la «píldora circasiana» amb resultats meravellosos per a la pitrera femenina. Per festes, la de la bandereta i les seves taules petitòries amb el bo i millor de la societat. Educación y Descanso organitza excursions amb autocar a «los lugares más típicos de la Costa Brava», i per a la mainada es reserven els campanyaments de l'Organización de las Juventudes Españolas, amb pujades i baixades de bandera, desfilades, pista americana i disciplina militar, no fos cas que es perdés l'esperit castrense que tant havia costa imposar.

El 18 de juliol d'aquell 1944 hi va haver doble ració de pa per als gironins, i a les cinc de la tarda, a la plaça de toros de Santa Eugènia, es van lliurar 6 novillos 6 d'una excel·lent ramaderia a càrrec dels prestigiosos mestres de la tauromàquia Fuentes i Minuto.

Quadres 5, 6 i 7.

Els aparells elèctrics que ens van canviar la vida. La pèrdua del carrer

La veu

El pare havia anat a l'aplec d'una ciutat propera, i la mare i jo, com sempre, l'esperàvem a la parada de l'òmnibus. La imatge del meu pare baixant les escales d'aquell vehicle amb una enorme caixa sota el braç no l'oblidaré mentre visqui. Aquell dia les nostres vides van començar a canviar, un canvi que ha anat prenent velocitat amb el pas del temps i qui sap quan s'aturarà.

El cas és que el pare, en un sorteig celebrat entre els sardanistes, havia guanyat un aparell de ràdio, un d'enorme amb caixa de fusta i un frontal de teixit i plàstic en el qual s'hi podien llegir noms de ciutats tan allunyades com Bombai, Rio de Janeiro, Moscou, Los Angeles o Madrid. Ràpidament va passar a ocupar un lloc de privilegi a la llar. Era l'altar, i els vespres, les tardes del dissabte i bona part del diumenge ens assèiem al seu voltant i escoltàvem tota mena de programes, des d'aquells en què podies dedicar una cançó —em sembla recordar-ne un que es deia «El disco solicitado»— fins al consultori sentimental de l'Elena Francis, la Matilde Almendros amb el seu «De España para los españoles», o «Fantasía», que dirigia el que després va ser governador civil, en Federico Gallo. Recordo que ens van impressionar fortament les retransmissions que feien en directe d'unes inundacions, em sembla que eren a València. Semblava que el fang i els cadàvers de les víctimes haguessin entrat a casa. Amb aquell aparell escoltàvem i vèiem, ens podíem imaginar una realitat llunyana plena de matisos. El món començava a fer-se petit. La mare escoltava les novel·les dramàtiques seriadetes, com aquella de «La Mentira», que no s'acabava mai més. El diumenge era el torn de futbol.

Aparell de ràdio Angelus, de l'any 1933.

Primers biquinis a la Costa Brava, els anys 50.

La imatge

Els primers del poble a tenir-ne una van ser els del cafè de la plaça. Era un aparell de la marca Iberia, que a les nits d'estiu convertia la plaça en una cinema improvisat. El casament de la Fabiola, el 1960, i la final de la copa d'Europa que el Barça va perdre contra el Benfica l'any següent –la final dels cinc pals, recorden?– van ser, si no m'equivoco, dos esdeveniments que van marcar aquella primera època. La mainada s'asseia a terra, el més a prop possible de l'aparell, i la gent gran al darrere, a les taules de la plaça. El diumenge a la tarda, la família prenia possessió d'una d'aquelles modernes taules de fòrmica i contemplàvem les aventures d'un vailet disfressat de soldat i el seu gos.

El dia que va entrar a casa va ser una festa. Érem els primers del carrer a tenir-ne, una Radiodina enorme amb caixa de fusta i transformador, primera cadena i UHF. El pare era el que n'estava més orgullós, era el protagonista. Durant una bona colla de mesos els veïns aprofitaven qualsevol excusa per entrar a casa i passar una

estona davant de la pantalla. En aquella època –ara costa d'imaginar– les portes de les cases del poble sempre estaven obertes, la gent entrava i sortia sense més entrebanc que apartar la cortina que en els mesos d'estiu intentava delimitar el terreny a les mosques. No hi havia timbres; van venir un xic després, i la mainada ho va celebrar de valent.

El carrer era lloc d'esbarjo i de jocs, de conversa i discussió. Al capvespre els veïns treien les cadires al carrer i feien petar la xerrada per grups, segons les afinitats o la proximitat. La canalla volia per aquí i per allà, es perseguien, jugaven a boles, a saltar i parar, a la corda, a fet a amagar, ploraven i reien fins que les mares cridaven, sempre massa aviat, que ja era hora d'anar a dormir. M'agrada recordar aquells anys, la figura d'en Margarida tocant l'harmònica o l'acordió de tertúlia en tertúlia, els de can Maldecor jugant a cartes amb els de can Rovira, el sastre sempre criticant un veí de dues portes més avall i l'Angeleta intentant posar pau i harmonia a totes les discussions.

A poc a poc, a mesura que les antenes van proliferar pels teulats i les Askar, Invicta, Telefunken, Óptimus o Iberia arribaven al cor de la llar, les tertúlies al carrer es van anar esfumant i la mainada va començar a quedar-se a casa per veure els seus programes preferits. Les portes de les cases es van anar tancant i les famílies es van començar a recloure en la seva pròpia clova esperant l'endemà per comentar la pel·lícula de la nit o les peripècies dels participants en un programa con-

Processó de Setmana Santa a la plaça del Vi de Girona, als anys 60.

curs. El procés va ser lent, és veritat, i també hi van ajudar altres factors com l'aparició massiva dels automòbils, però jo no me'n puc estar de relacionar l'arribada de la televisió amb els timbres i les portes tancades amb clau i amb la desaparició del carrer de les cadires i els crits de la mainada.

La música

Alguns no m'ho discutiran però, insisteixo, els aparells que més van contribuir a transformar la vida i la forma de pensar i divertir-se dels joves de la segona meitat d'aquest segle van ser la gramola i, sobretot, el seu fill més evolucionat, el tocadiscs. Ni la ràdio ni la televisió van incidir en el canvi de comportaments de la joventut com els missatges que li van arribar de fora a través de la música, missatges de rebel·lia que anaven més enllà del món de les idees per penetrar en la vida quotidiana, en la forma de vestir, de parlar i de relacionar-se amb els altres. Eres el que eres segons la música que escoltaves.

El moment clau, decisiu, del tocadiscs no va ser tant el moment que va entrar a casa sinó el dia que vam aconseguir convèncer el germà gran d'en Manel perquè ens el deixés per fer una festa. Qui més qui menys ja en tenia un a casa i n'estava fart d'escoltar les cançons dels Cinco Latinos, en Luis Mariano, en José Guardiola o aquelles curioses mixtures que regalaven amb les ampolles del Fundador. El que volíem, el que realment ens interessava del tocadiscs era incorporar-lo a la nostra festa.

Els de la colla havíem arreglat un local amb quatre pòsters trets del «Salut les Copains», cadires, una espècie de barra i un piló de bombetes de colors, vermelles bàsicament. Li vàrem posar el nom de Morocco. Hi anàvem a xerrar, beure una mica i intentar les primeres manetes amb les amigues. Després, amb l'arribada dels tocadiscs, hi anàvem principalment a ballar.

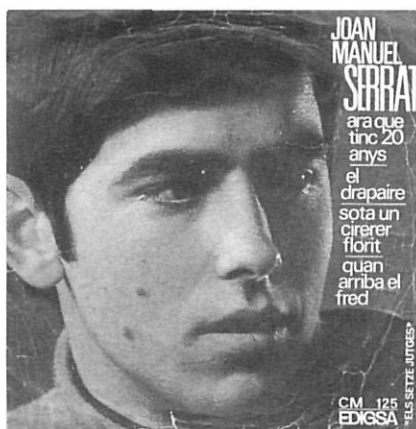
«El cuirassat Potemkin», de Sergei M. Eisenstein, de l'any 1925.

L'Adamo, Mat Monroe, Wilson Pickett, Joan Manel Serrat, Bee-Gees, els Archies, els Bravos, els Animals, Cat Stevens, Tom Jones, Johnny Halliday, els Beatles, els Creedence i molts altres van passar immediatament a formar part de la colla.

No és cap casualitat que hagi situat l'Adamo en primer lloc. Les seves cançons eren les més sol·licitades. És veritat que ens agradava ballar modern, ràpid o *ye-yé* —com deien alguns rememorant els anys del *twist* i la *yenka*—, però el que realment ens

disparava l'adrenalina eren les cançons lentes quan les podies ballar ben arrapat amb la que més t'agradava. Els primers petonets al coll o la pressió d'uns pits incipients són sensacions difícils d'oblidar.

Hi havia un problema. A tots ens agradava quasi sempre la mateixa, i això creava situacions un xic complicades. Quan les coses anaven mal dades et refugiaves a la vora del tocadiscs comentant les penes i les alegries amb l'Esteve, que sempre s'encarregava de la música, o t'arrapaves a un vas llarg de Chartreuse verd, Marie Brizard o l'Anís del Mono fins que, després de treure el sopar, en un estat lamentable i proferint sentències de tota mena, els companys et duïen a casa. La màgia de l'Adamo només la van poder igualar cançons com «Yesterday» o «Hey Jude», dels Beatles («Hey Jude, don't make it bad, take a sad song and make it better»), vuit minuts de pura delícia durant els quals tocaves el cel; les «Nits de blanc setí», dels Moody Blues, «Je t'aime, moi non plus» de la Jane Birkin i Serge Gainsbourg, i algunes altres, poques, que es resisteixen a tornar a la memòria.

Quadre 8.

L'època gloriosa d'en Nais

Si no s'ho creuen, ho poden preguntar a qualsevol que tingui més de cinquanta anys. Aquell estiu va haver-hi una autèntica revolució. Les caminades amunt i avall pel passeig d'arran de mar van adquirir un al·licient nou amb l'arribada dels primers bikinis.

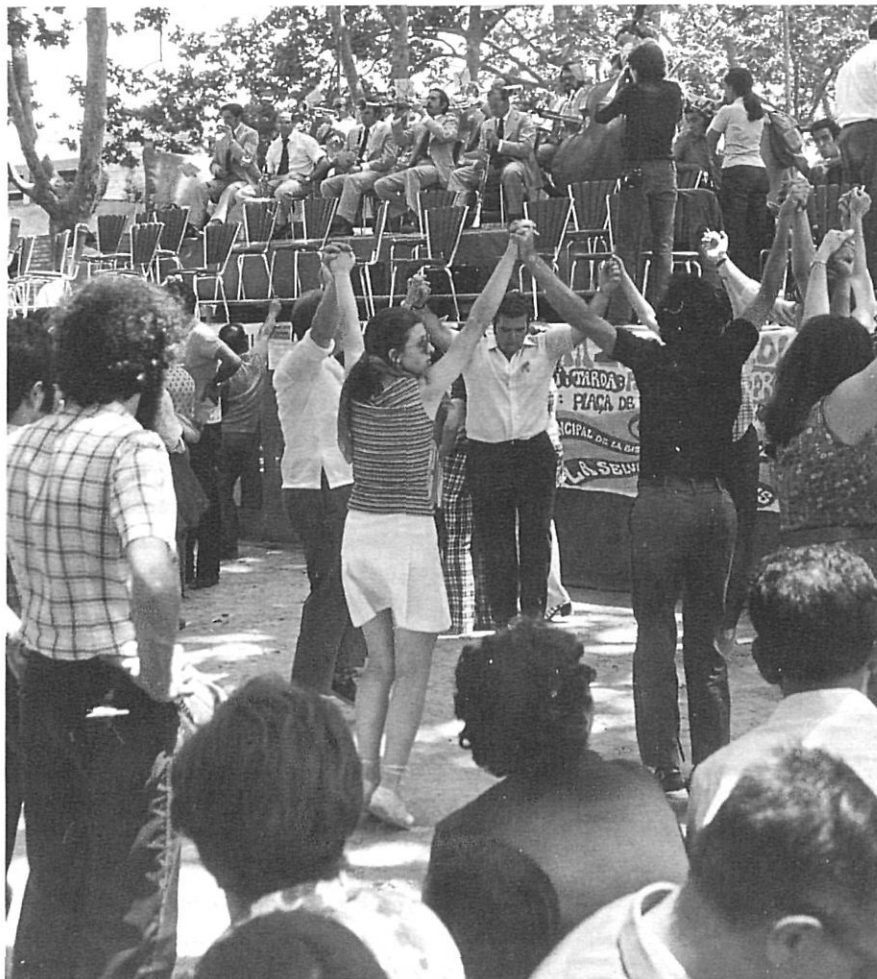
Els més afortunats n'havien vist algun a revistes estrangeres, però la majoria només n'havia sentit a parlar. Va ser el tema de conversa de tot l'estiu i dubto que hi hagués ningú a la població que estigués disposat a assegurar, sota jurament, que passava de llarg sense aturar-se.

En aquest país, la revolució pendent la van fer les sueques, això està clar: dones alliberades del nord que baixaven a les terres àrides buscant el sol, un tipisme de paella, guitarra i pandereta i la rusticitat i energia dels mascles del país. Aquí, quasi totes les sueques eren d'Anglaterra.

Van ser els anys gloriosos d'en Nais, de tots els Nais que van aparèixer als pobles de la Costa. Li dèiem Nais perquè el seu anglès macarrònic es limitava al «very good» i al «very nice», amb els quals en tenia prou i de sobres per protagonitzar les heroïcitats sexuals més increïbles. Era pescador i assegurava que només miralles durant un parell de minuts era suficient per fer-les caure rendides als

seus peus. Llavors en feia el que volia, com si estiguessin hipnotitzades. El convidaven a beure, li pagaven el sopar i l'exprimien fins al límit de la resistència del seu cos. Assegurava que mai no se'n cansaven i que coneixien tècniques que nosaltres ni tan sols ens podíem imaginar. Ens queia la saliva mentre l'escoltàvem desgranar les seves aventures sexuals. No val la pena que entrem en detalls. Una nit ens va deixar que l'acompanyéssim a un antre fosc i sorollós, una de les primeres discoteques que van obrir-se al poble. Ens vam passar tota la nit a la barra. En sortir, amb cara de pocs amics, ens va assegurar que era molt estrany, que havia estat una nit de mala sort.

Sardanes a la Devesa de Girona, els anys 70.

Quadre 9.

Mort el gos, morta la ràbia. La segona florida.

A— Recordes l'eufòria que es palpava pel carrer?

B— Com si aquella flebitis ens hagués alliberat de tots el prejudicis, de totes les repressions.

A— D'alguna manera era veritat. Amb els carnivals vam recuperar la festa canalla, la bogeria. Les festes majors van patir un canvi radical, van perdre l'encotillament de tota la vida. Hi havia concerts i festes gratuïtes arreu i la gent s'entregava a la disbauxa com si un enorme meteorit s'apropés a la terra i les hores estiguessin comptades.

B— La quantitat de pel·lícules russes i hongareses que vàrem veure aquells anys! Ens vam tornar entusiasmar amb el *Potemkin*, com havien fet algunes avies quatre dècades abans.

A— Tornava a ser un símbol.

B— El porro passava de mà en mà, com un ritual sagrat.

A— La comunitat era l'objectiu. Tots parlàvem de muntar comunes. Alguns les preferien urbanes, altres rurals. Identificàvem la comuna amb amor lliure i això, recordes, va provocar molts malentesos.

Capgrossos d'Olot, a començaments de segle.

B— Les dones us vàreu deixàr anar. La majoria vàreu perdre l'estretor d'altres temps.

A— Ja en teníem ganes.

Quadre 10. El caçador

Després de prendre un cafè ben calent es col·loca l'armilla i la jaqueta, s'ajusta el cinturó i es dirigeix a l'armari de l'entrada. Treu l'escopeta de la funda, una Woylander de dos canons sobreposats que li va regalar el seu pare poc abans de morir, i se la penja a l'esquena. És el mateix que fa cada dijous d'ençà que ha començat la temporada de caça, el mateix que van fer el seu pare i el seu avi durant tants anys i que aquí, probablement, ningú més repetirà.

El caçador viu sol a la casa familiar, té una edat força avançada (quan no és el genoll és l'esquena) i, si no es produeix cap miracle, amb ell s'acabarà la nissaga, una nissaga humil —com la casa, una construcció de muntanya pensada més per al bestiar que per a les persones—, però una nissaga al cap i a la fi. De la casa ja se

n'ocuparà algun parent llunyà, que segurament se la vendrà, i acabarà, si té sort, de segona residència.

Sempre que surt el tema el caçador assegura que la culpa del despolament de la muntanya no la tenen les carreteres ni el telèfon ni l'electricitat. La tenen les dones, que no volen viure en aquests cimals ni cobertes amb vestits d'or. Es va fent gran i, ja se sap, s'agafen manies.

A la seva vida hi ha dues coses sagrades: la cacera del dijous i la partida de cartes el diumenge al cafè, aprofitant que al poble és dia de mercat. Les dues mateixes coses que van ser sagrades per al seu pare i per al seu avi, i qui sap si per a d'altres anteriors. La resta és treball. Fa un parell d'anys que li va arribar la llum a la casa i ara fins i tot té televisió.

Ha allargat una mica l'hora de posar-se al llit i poca cosa més. L'interessa poc, i moltes coses, penso jo, tampoc les entén. Avui s'emporta la Petita, el seu gos preferit, un *basset* femella creuat amb uns quants hiverns a l'esquena. Fins fa ben poc, un parell d'anys com a molt, no n'hi havia cap com ella per al conill. S'ha

fet gran però continua sent la millor companyia. També té un perdiguer, que ha resultat força bo. Només el treu quan va pel tudó, però aquest any en volen pocs. Dos dies després de començar la caça al vedat ja no n'hi trobes cap. Aquests saben llatí. Quan va pel conill, el perdiguer prefereix deixar-lo a casa. Enreda molt.

Travessant les boires matinals s'enfila per la pineda de l'Artau fins a la carena. Mentre el sol comença a il·luminar les parts més altes veu voleiar algun gaig, un parell de merles, les garses de sempre i poca cosa més. De conill, cap. Es lamenta del mal que han fet la malaltia del cap gros i la pesta francesa, que va arribar quan ja quasi tenien superada la primera.

Abans, recorda, caçaves els que volies. A mig matí tornaves a casa amb el sarró ple. Ara ja costa veure'n un. De fet, tampoc hi ha gaire ploma, ni tords, ni perdius ni faisans. Els que deixen anar de l'Associació duren un parell de dies. Són animals de granja i al bosc no hi tenen vida. Els senglars són els únics que prosperen.

Al caçador no li agrada anar pel senglar; és un home de bosc, de ta-

rannà solitari, i s'estima més caçar sol. Li agrada veure com treballa la gossa. S'asseu una estona i l'observa seguir rastres que moltes vegades acaben en no-res. Pensa en un germà de la Petita que tenia bones maneres però que va haver de matar perquè se li menjava els conills. La gossa es queda quieta un instant, mou la cua, es posa a lladrar i comença a córrer. Li semblarà (la vista ja no és el que era) distingir un conill massa lluny, un conill que la gossa acabarà per deixar que la campi sol. Després esmorzarà, caminarà un parell d'hores més i tornarà a casa sense haver disparat ni un sol tret.

Quadres 11.

Psicodèlia o el preu de volar sense ales

Un llibre. *Gaseosa de ácido elèctrico*, de l'escriptor nord-americà Tom Wolfe. Ed. Júcar/Azanca. 1978. Traducció de J.M. Álvarez Flórez i Àngela Pérez. Es desconeix si n'hi ha versions posteriors.

Quadre 12.

Begin the begin

Si a la Paquita algú li hagués dit, deu anys enrera, que la veurien ballant la Macarena amb el seu home a la sala de ball, ella li hauria recomanat una visita al psiquiatre per veure si li arreglava les goteres del teulat. Amb la jubilació, en Pep va començar a freqüentar el casino amb més assiduitat que mai. Si abans es reservava la partida de la botifarra per als dissabtes i diumenges, ara hi anava cada tarda, després de dinar, i no en tornava fins a l'hora de sopar.

Quan els van proposar de fer-se socis de la llar de jubilats i donar un cop de mà per despertar una entitat que es trobava en letargia, la Paquita ho va veure com una salvació a l'enclaustrament en què es trobava. En Pep va arrufar el nas. No ho tenia gens clar, que en pogués sortir alguna cosa bona

S. Martí

Festes de la Rambla de Girona, els anys 80.

d'ajuntar en un mateix local els homes i les dones. El casino sempre havia estat un refugi exclusiu, i no veia que pogués anar bé de cap altra manera. S'hi va resistir tant com va poder però al final va claudicar. Ell, que no volia sortir per res del poble, ara fins i tot s'ho passa bé amb els viatges que organitza la llar, encara que de tant en tant caiguin en alguna ensarronada comercial.

Mentre esperen que surti el número de la rifa del pernil i l'orquestra es pren un descans, la Paquita pensa que tot això ha estat com començar de nou, com tornar d'alguna manera a l'època que festejaven. Una segona oportunitat ben curiosa. Se n'estarà prou de dir-li res de tot això; el coneix tan bé que sap exactament l'expressió que utilitzaria per tallar la conversa de forma immediata: repapiejar.

Quadre 13.

www.undissabtealaxarxa.com

Dissabte 5 de febrer. Connecto el Pentium II a 350 Mhz comprat amb les peles del curro de l'estiu. Primer, comprovar el correu electrònic, i després enviar una ciberpostal de les de

la galeria de l'amor (www.tarjetas-virtuales.com/amor/index.html) a la Glòria, que demà farà vint *tacos*. Ep! Memòria. Enviar missatge als mòbils dels col·legues per quedar aquesta nit. Important.

Quan vaig a instal·lar el programa IRC, per *xatejar*, creia que això era una altra cosa. Aquestes converses són un rotllo, sempre els mateixos dient les mateixes ximpleries. A més, pretenen organitzar un sopar per conèixe'ns. No vull ni imaginar com seran fora de la realitat virtual. El meu nom de xat és Maastricht (deformació professional, estudio econòmiques). Tinc un amic clandestí, Zebal, una mena de programa amb un personatge fictici, com un robot, que aparenta ser un més al xat, contesta el que vol a una velocitat de mil dimonis i la resta del personal al·lucina mandarinès. És un programa enrotllat.

Creia que el detectarien ràpidament però la veritat és que això de la intel·ligència artificial cada dia és més sofisticat. O potser és que cada dia som més *tanigos*. És igual, la qüestió és que ha colat. Màxim una hora. Adéu, col·legues del xat.

Visita ràpida a un parell de webs porno. Per posar-me a to. Aprofito la navegació per buscar un llibre de Schumpeter. Xarxa de Biblioteques de Catalunya. Biblioteca Universitat Autònoma. Sense abusar, que estem de festa.

Tinc ganes de provar l'última versió del Quake, Quake 3 Arena, que m'ha passat l'Emili. El Quake és el programa d'acció tridimensional més potent per jugar a la xarxa. No hi ha color. Abans, fer un tomb per les webs de MP3 i comprovar si hi ha alguna cosa interessant per baixar... Bingo!: Electric Sound of Joy. Ho tenen cru, les discogràfiques: no fa ni tres mesos que ha sortit i ja el pots trobar a la xarxa. *Guai*. Mail per a l'Albert ja: «A Albertptn@grn.es de Xavitvt@arrakis.com/// Salut. Al·lucina mandarines, a www.box-music.com hi ha l'última gravació dels Electric Sound. Ja l'he baixat i l'estic gravant. A disposar».

L'important del Quake, com a tots els jocs de xarxa, és matar i que no et matin. Els jocs en xarxa són *tope*. Els personatges estan governats per altres internautes i tenen reaccions lògiques. Els individuals són una altra història. A la màquina li acabes prenent el número i perd la gràcia. El Quake 3 té un sistema d'entrenament en el qual pots lluitar contra robots, els *bots*, amb una intel·ligència molt potent, que et permeten practicar fins a tenir un bon nivell i poder enfrontar-te a altres jugadors. Aquesta prova ja l'he passat.

Collons! Les deu. Fa més de dues hores que salto, corro sense parar i disparo al mateix temps, recollint armes i medicaments. M'han ferit tres vegades, dues de gravetat i en un parell d'ocasions m'han mort, fregit. He ressuscitat i he arribat fins als cinc-cents punts; no està gens malament.

Quin *muermo*, la xarxa telefònica un dissabte a la tarda. Amb aquestes condicions prehistòriques semblen *massoques*. Com per fer de *hacker* en

un país com aquest, on encara anem amb carro. *Hacker!* Una idea: entrar a l'ordinador central de Telefónica i deixar-hi una bomba. O milloren les condicions o boooooom! El tretze de cada mes és el dia clau...

Abans d'apagar el llum, missatge als mòbils: «Al Mundial, com sempre, a les dotze. Xavi».

Quadre 14. Frenesi

Asseguts a la barra d'un bar, l'Oriol, en Dani i en Christian esperen la Tina, que ha sortit a mercadejar una mica de vici. L'Oriol té vint-i-tres anys i fa feines esporàdiques; en Dani, de la mateixa edat, pinta cotxes en un taller de planxisteria, i en Christian, amb un parell d'anys més, és paleta, autònom. La Tina, vint anys pelats, està a l'atur i es dedica al mercadeig: compra pastilles aquí i les ven allà.

—Càpsules. N'he aconseguit tres.

—A quant?

—Tres mil cinc-centes. Mitja càpsula per cap. En tenim sis racions.

—I pastis?

—He lligat vuit *mitsubishis*, a mil cada *pasti*. Dels elefants i els quadradets n'he passat.

Falta poc per a la mitjanit del divendres i tenen tot el que necessiten per començar. Han decidit anar a Banyuls, a la discoteca Marina's. Jean-Robert, un punxadiscs de moda, hi treballa aquesta nit. Hi haurà molta gent coneguda, està garantit.

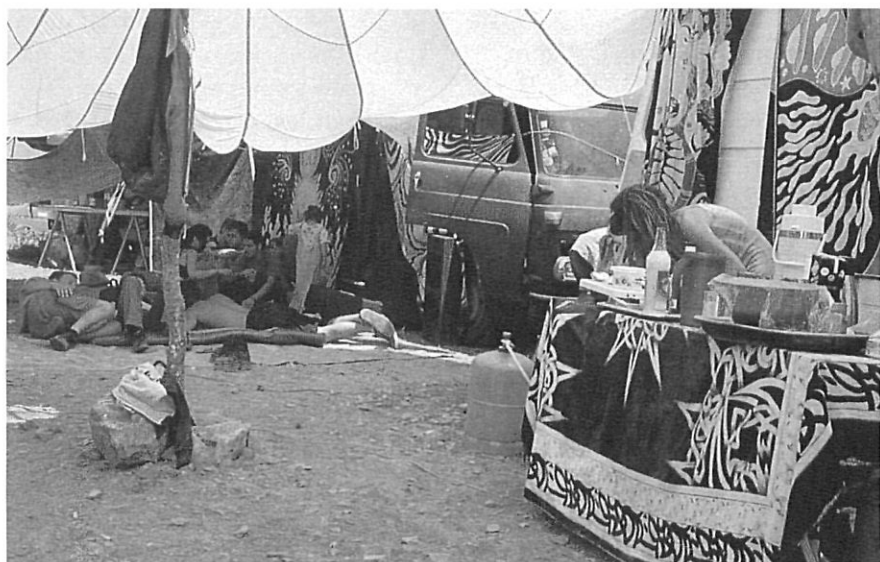
—Que ningú prengui res fins que hàgim travessat la frontera, OK?

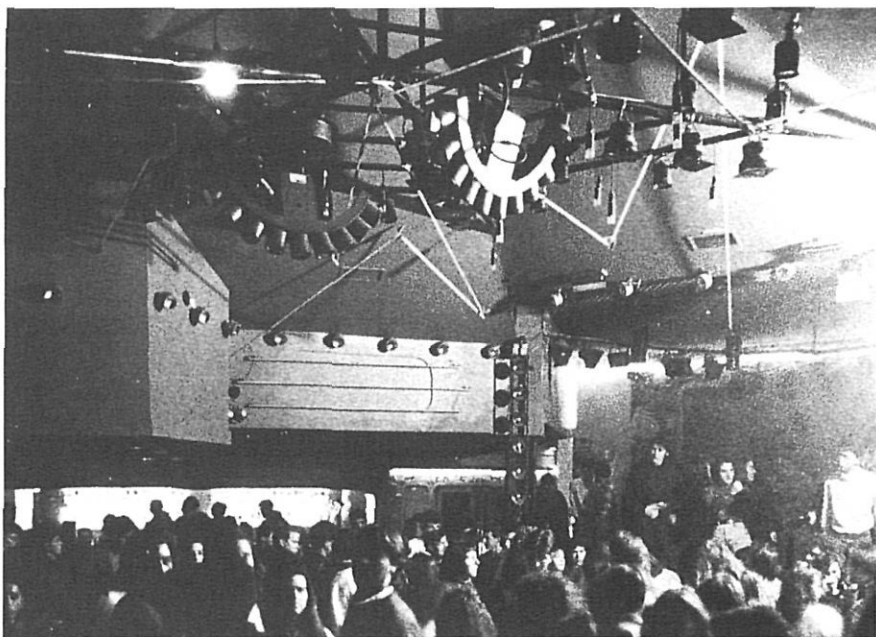
Abans d'entrar a la disco es posen a to amb mitja càpsula cada un. Són potents, l'efecte dura tota la nit. Un cop a dins, després d'una breu visita a la barra per engolir whisky i alguna birra, saluden un parell de col·legues i baixen a la pista a ballar. És música tecno, amb introduccions a base de Chemical Brothers i Underworld, per continuar amb les mescles que acrediten el conegut punxadiscs. La càpsula els ha posat tan a gust que pràcticament no s'adonen de res fins que veuen els primers símptomes que el local està tancant. Surten i es paren al bar d'una gasolinera a prendre cafès i recuperar energies. És l'hora dels mòbils.

—Truca a en Marc a veure on estan. Igual tenen ganes de baixar a Barna.

—Un moment, que tinc un missatge al mòbil. Han organitzat un *after*

Festival Tecno de la Fi del Món a Torroella de Montgrí, el juliol de 1999.

Interior d'una discoteca, l'any 1990.

a sota la Barroca. La Cris, l'Albert i en Nani hi van.

—I això on cau?

—Prop d'Amer.

—I Sant Julià de Ramis?

—S'ha acabat.

—Parem a comprar birres, whisky i tabac. A les barres dels *afters* et prenen el número.

Els diaris parlen de tant en tant de les macrofestes. Principalment quan hi intervé la policia. Per organitzar-les no es necessita gaire res: una furgoneta, la «burra» (el generador), els plats, l'equip de so i algú disposat a posar música. En Christian és un conductor fiable. Quan va molt passat, avisa. Arriben a una masia abandonada sota el cingle la Barroca quan el sol ja treu el bec. Està ple de gent, i la música a tot drap.

Coneguts aquí i allà. Encaixades de mans, somriures, cops a l'esquena, riallades. Un convida a unes birres i l'altre treu la *farlopa* i fa unes ratlletes per a un grupet de sis o set.

—Portem càpsules i algun *mitsubishi*.

—Val més que els guardis, que tot just estem al dissabte al matí.

—Heu provat la *ketamina*?

—I això que és?

—Anestèsia treballada amb vapor d'aigua. Et fot un pal durant mitja hora que et deixa *triqui*. Saps que al cap de mitja hora ja t'haurà passat. Llavors te'ns pots fotre una altra o deixar-ho estar.

—És una bomba. Si et passes et quedés *pringat*.

La festa segueix el curs previsible: es balla una mica, es beu, es fan excursions, es *lia* algun *mai*, es xerra, es xerra molt; passen, ingereixen alguna pastilla quan el cos ho demana i quan el sol comença a declinar entren als cotxes i continuen xerrant. Se'ls han afegit una parell d'amics i discuteixen on anar.

—Em sembla bé baixar a Barna, però res de rotllo màquina.

—A Ciberia hi trobarem gent. Si mola podem passar abans per Àrea.

—Jo tampoc vull saber res de *maquineros*. Hi ha molta mala llet. S'hi han enganxat els pelats i tots els *fatxil·les* amb ganes de *bronca*. Te la jugues per una mala mirada.

A les vuit de la tarda del dissabte, mentre baixen cap a Barcelona, algú parla de parar un moment en un *ba-*

reto i comprar uns entrepans. Fa quasi vint-i-quatre hores que no mengen res. Serà l'únic que menjaran fins al diumenge al vespre. Les amfetamines treuen la gana, la cervesa omple l'estómac i entrar en un restaurant quan van de pujada és una aventura perillosa, corren el perill de començar a riure sense poder parar i això vol dir mal rotllo i «millor que surtin, si us plau».

La nit del dissabte al diumenge la passen a la disco a Barna, ballant, bevent i intentant mantenir el to, fent equilibris per no passar-se de taquicàrdia ni caure en l'endormiscament. Algun ha de treure la pela i, a la matinada, quan tanquen, segueixen el punxadiscs a un altre local amb els mateixos col·legues. Coneixen uns francesos que van del mateix pal, seguint el circuit de discos a un costat i altre de frontera, i decideixen fer junts una part del viatge. Al migdia del diumenge, es deixen caure pel zoològic, on no paren de riure observant els animals, especialment els micos.

De tornada, fan parada en un bar de carretera, demanen cerveses i decideixen acabar amb tota la química que els queda al rebost. La majoria començava a notar la baixada i l'últim *mitsubishi* els torna a situar en l'òrbita més elevada. Fan conya, riuen, una altra ronda de cerveses, encaixades de mans i adéu, fins a una altra. Arriben a Girona de nit, passen una estona pel bar i cadascú cap a casa. L'endemà, en Dani i en Christian, amb dificultats, s'aixequen a les set i se'n van a treballar. L'Oriol passa, i la Tina ni s'ho planteja. Els queden residus de la química i l'alcohol del cap de setmana, i si algú de la feina s'hi fixa veurà que de tant en tant es posen a riure sols o es queden parats una estona amb la mirada perduda. El dilluns, completament derrotats, agafaran el lit a les vuit del vespre, dormiran onze hores i quedaran gairebé com nous.